

Доклад по Проучване на нуждите на търсещите и получили международна закрила лица по възраст, пол и принадлежност към социална група за 2018 година

I. Общ преглед на бежанския контекст

През 2018 г. се наблюдава най-ниският брой молби за международна закрила след засиления бежански поток към България през 2013 г., като в периода между януари и декември, 2 536 души са потърсили международна закрила в страната.¹ Този брой представлява спад с 31.5% в сравнение с 2017 г. (3700 молби) и е приблизително осем пъти по-нисък от този за 2016 г. (19 418).

Подредбата на първите три страни на произход на търсещите закрила за 2018 г. остава подобна на картината от началото на 2016 г.: Афганистан (1101), Ирак (635) и Сирия (503). Другите две основни страни на произход за 2018 г. са Пакистан (159) и Иран (43). Както и в предходните години, топ страните на произход остават относително стабилни с леки вариации в подредбата през годината.

Държавната агенция за бежанците (ДАБ) поддържа броя на центровете от отворен тип на шест – регистрационно-приемателен център (РПЦ) София с три териториални поделения в кварталите Овча Купел, Враждебна и Военна рампа; регистрационно-приемателен център гр. Харманли, регистрационно-приемателен център с. Баня и Транзитен център с. Пъстрогор). Въпреки това, в края на 2018 г., в два от тях – центровете в квартал Враждебна и село Баня, временно не се настаняват лица, като се очаква да отново да започнат да приемат лица в началото на 2019 г.

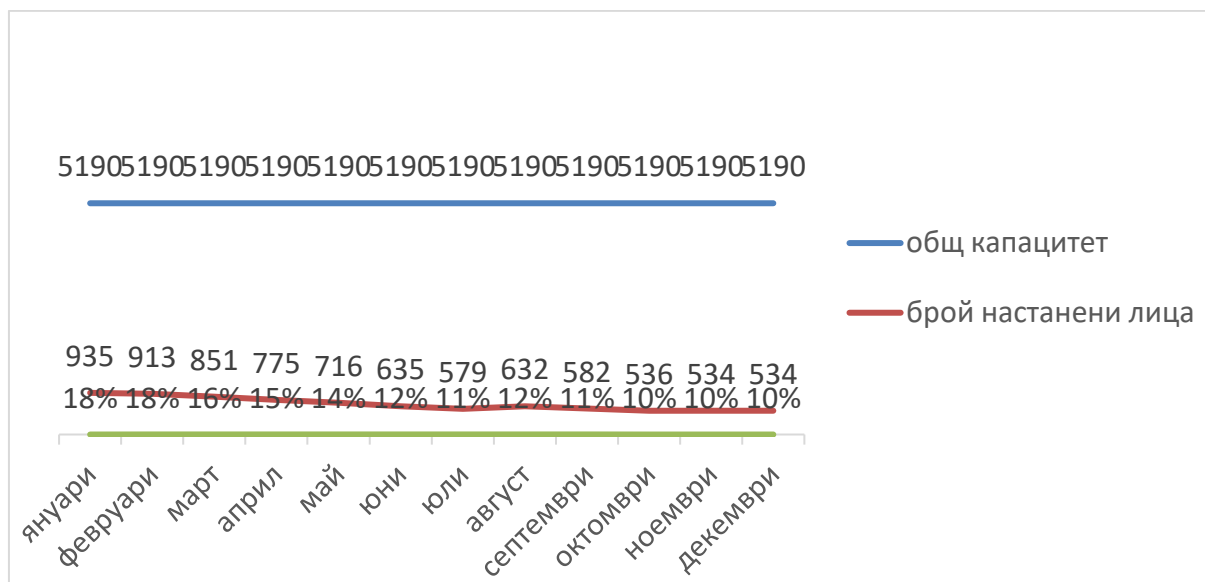
След като през 2017 г. ТЦ Пъстрогор беше преустроен в център от затворен тип, подобни преустройствени дейности бяха проведени и през пролетта на 2018 г. в един от корпусите на най-големия отворен център – РПЦ Харманли. Независимо от това, нито един от двата центъра не функционира като затворен, ТЦ Пъстрогор все още функционира като център от отворен тип (съгласно Решение на Министерския съвет от 20.06.2018), докато Корпус 1 на РПЦ Харманли не функционира след

---

¹ Данните, публикувани от Държавната агенция за бежанците, са налични на адрес: <https://aref.government.bg/bg/node/238>

преустройството му. По този начин, единственият център от затворен тип, който ДАБ управлява, се намира в София, в квартал Бусманци, с капацитет от 60 места.

Капацитетът на всички териториални поделения на ДАБ остава непроменен през последните няколко години – 5190. Коефициентът на заетост на центровете продължава да намалява през 2018 г., достигайки 10% през декември. Динамиката може да се проследи на следната графика:

Графика 1: Коефициент на заетост в РПЦ на ДАБ за 2018 г.²

Процентът на прекратени и спрени производства за предоставяне на международна закрила остава значително висок: 860 прекратени производства³ от 2952 решения, взети от ДАБ през 2018 г., което представлява 30% от всички решения; други 739 процедури са спрени през 2018 г.⁴ Въпреки това процентът на прекратените процедури остава по-нисък от този през 2017 г., когато той е бил 67% (9662 прекратени производства от 14 414 решения). По-голяма част от лицата с прекратени производства през 2018 г. са били от Ирак (534) и Афганистан (198), като една от причините за това е ниският коефициент на признаване на молби на лица от двете националности – съответно 5% и 3%. По подобен начин и коефициентът на признаване е нисък за граждани на Пакистан (5%) и Иран (9%). От друга страна, сирийските граждани продължават да се ползват от висок коефициент

² По данни на ДАБ, предоставени за целите на настоящия доклад.

³ Според Закона за убежището и бежанците, чл. 15, ал. 7, производството за международна закрила се прекратява, когато чужденецът не се яви пред съответното длъжностно лице на ДАБ в срок от 3 месеца след спиране на неговото/нейното производство.

⁴ Според Закона за убежището и бежанците, чл. 14, производството за предоставяне на международна закрила се спира, когато чужденецът, без основателни причини след надлежно поканване не се яви на интервюто в продължение на 10 работни дни, промени адреса си без да уведоми за това ДАБ, отказва да съдейства на длъжностните лица за изясняване на обстоятелствата, свързани с неговата/нейната молба или не се явява веднъж на две седмици пред длъжностното лице на ДАБ, ако от него/нея се изисква това.

на признаване, като има само 11 случая на отхвърлени молби за международна закрила при 503 молби за 2018 г. За същия период са предоставени 317 решения за статут на бежанец и 413 за хуманитарен статут.

Броят на молбите за закрила от непридружени и разделени деца за 2018 г. се е увеличил с 9%: от 440 през 2017 г. до 481 през 2018 г. По-голямата част от тези молби са подадени от деца-кандидати за международна закрила от Афганистан (363). Продължаващата липса на адекватно настаняване и ефективно правно представителство⁵ на непридружени малолетни и непълнолетни лица; на правилна идентификация и подкрепа за уязвимите лица, търсещи закрила; на предоставяне на адекватна правна помощ; задържането на търсещите закрила лица, както и липсата на правни гаранции в рамките на процедурата по задържане, доведоха до това България да получи официално уведомление от Европейската комисия през 2018 г., относно прилагането на законодателството на ЕС в областта на закрилата, а именно на Директивата за процедурите за предоставяне и отнемане на международна закрила и Директивата за стандартите относно приемането на кандидати за международна закрила, както и Хартата на основните права на ЕС.⁶ Държавата беше предупредена, че ако не предприеме действия в рамките на следващите два месеца, ще последва наказателна процедура съгласно чл. 258 от ДФЕС.⁷ Към 20 декември, от общия брой непридружени деца, подали молби за закрила през 2018 г. (481), 47 непридружени и разделени деца са били настанени в приемните центрове на ДАБ.⁸ В същото време за 2018 г. 26 са били настанени в специализирани центрове, предоставящи грижи за деца, а 20 са се събрали със свои роднини в други страни-членки на ЕС.⁹ От представените данни може да се направи извод за висока степен на вторична миграция сред тези деца и присъщите рискове от експлоатация и трафик, с които те могат да се сблъскат по пътя.

През 2018 г. се наблюдава спад в броя на запитванията за трансфери, съгласно Регламента Дъблин III: 3450 (през 2017 г. са били 7934) с 86 входящи трансфера и 52 изходящи.

През 2018 г. се отчете първото включване на България в програмата на ВКБООН за презаселване по механизма 1:1 с Турция. Три семейства, общо 21 души от

---

⁵ ДАБ отбелязва, че по силата на съдебна практика от края на 2017 г. по време на всяко интервю за предоставяне на международна закрила на непридружено дете присъства представител по чл. 25 от Закона за убежището и бежанците (ЗУБ), социален работник от отделите „Закрила на детето“ на АСП и адвокат по силата на споразумение с Националното бюро за правна помощ по проект, финансиран от Фонд „Убежище, миграция и интеграция“ до м. януари 2020 г.

⁶ Миграция: Комисията призовава България да спазва правилата на ЕС относно убежището, ЕО, http://europa.eu/rapid/press-release_MEMO-18-6247_en.htm

⁷ Консолидирана версия на Договора за функциониране на Европейския Съюз, ОЖЕУ, С 326/47 от 26.10.2012, <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/PDF/?uri=CELEX:12012E/TXT&from=EN>

⁸ Данни на ДАБ, 83-ма координационна среща от 20 декември 2018 г.

⁹ За тези 20 деца е приложен чл. 8 от Регламент № 604/2013 на Европейския парламент и на Съвета от 26 юни 2013 година за установяване на критерии и механизми за определяне на държавата членка, компетентна за разглеждането на молба за международна закрила, която е подадена в една от държавите членки от гражданин на трета държава или от лице без гражданство (преработен текст), познат като Регламент Дъблин III, достъпен на: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/PDF/?uri=CELEX:32013R0604&from=EN>

предвидените за презаселване 110 души до края на октомври 2019 г., пристигнаха в страната до края на 2018 г.

II. Методология на Проучването по възраст, пол и принадлежност към социална група за 2018 г.

През декември 2018 г. Общото събрание на ООН прие Глобалния договор за бежанците на ООН (ГДБ).¹⁰ ГДБ въвежда механизъм за по-силен, по-предвидим и по-справедлив международен отговор на големите бежански кризи.¹¹ Той припознава подхода по възраст, пол и принадлежност към социална група (AGD) като ключов подход, който подпомага постигането на Програмата за действие, на която се основава ГДБ.¹²

През март 2018 г. ВКБООН актуализира своята политика за AGD, целяща да засили дългогодишния ангажимент на Агенцията и да гарантира, че хората са в центъра на мандата на ВКБООН.¹³ AGD подходът се прилага във всички аспекти на дейността на ВКБООН и цели да гарантира, че „лицата, под мандата на Агенцията, имат равен достъп до права и могат да участват активно в решенията, които засягат техния живот, семейства и общности”.¹⁴ Обосновката зад този подход е, че всеки човек е уникален и че различията между хората, независимо дали са действителни или приписани, могат да бъдат определящи характеристики с основна роля при задаване на рамка на възможностите, нуждите и уязвимостта на един индивид.

AGD стратегията насърчава равенството между половете и правата на човека, по-специално правата на жените и децата, и защитава всички бежанци, независимо от техния етнически, социален или религиозен произход. Тя също така допринася за ангажиментите на ВКБООН относно Отчетността към засегнатото население¹⁵ както и относно постигането на Стратегическите насоки на ВКБООН за 2017-2021 г., които акцентират върху “поставяне на хората на първо място” чрез: (i) използване на богатия опит, възможности и амбиции на бежанци, разселени лица и жени, мъже, момичета и момчета без гражданство; и чрез (ii) проява на отговорност към хората,

---

¹⁰ UNGA, Доклад на Върховния комисар на ООН за бежанците. част II. Глобален договор за бежанците, A/73/12 (част II), https://www.UNHCR.org/GCR/GCR_English.pdf

¹¹ ВКБООН, *Глобалният договор за бежанците. Бързо ръководство на ВКБООН*, стр. 4-5, <https://www.UNHCR.org/5b6d574a7>

¹² *Supra*, п. 10, пара. 12.

¹³ ВКБООН, *ВКБООН Политика относно възраст, пол и принадлежност към социална група*, март 2018, <https://www.refworld.org/cgi-bin/texis/vtx/rwmain?page=search&docid=5bb628ea4&skip=0&query=policy%20on%20age,%20gender%20and%20diversity>

¹⁴ *Ibid.*, стр. 4.

¹⁵ За ВКБООН, термините “засегнати хора” и “засегнато население” в контекста на комуникация между агенциите обикновено се отнася до засегнатите лица, в съответствие с мандата на Организацията, а именно за бежанци, търсещи закрила, завърнали се, лица без гражданство, и вътрешноразселени лица.

на които служим, да изслушваме и да отговаряме на техните нужди, перспективи и приоритети.¹⁶

Графика 2: Шест области на ангажираност за постигане на отчетност към лицата под мандата на ВКБООН в рамките на AGD подхода

На фона на този ръководен принцип, Проучването за 2018 г. имаше за цел да включи колкото се може повече и по-разнородни лица под мандата на ВКБООН във връзка с гореспоменатите категории и местоживеенето им. Методът на събиране на данни включва групови дискусии по стандартизирани въпросници за търсещи закрила лица, получили закрила лица и деца. Въпросниците бяха изцяло подновени през 2013 г. и се осъвременяват всяка година в зависимост от бежанската ситуация в страната. В същото време груповите интервюта с деца следваха насоките за провеждане на Проучването с деца и юноши, разработени от ВКБООН.¹⁷

Дискусиите във фокус групите се проведоха не само във всички центрове за настаняване (приемателни/транзитни), но също така и с лица, живеещи на външни адреси. Методиката на извадката, считана за най-точно отразяваща подхода за очертаване на различните нужди според възрастта, пола и принадлежността към социална група, е стратифицираната извадка. Тя гарантира пропорционално представяне на всички категории, представляващи интерес, като възраст, пол, етнос, националност и статут.¹⁸

През 2018 г., фокус групите бяха организирани в два времеви периода: от април до юли и от октомври до ноември месец. Подходът позволява събиране на данни в два времеви периода, като по този начин предоставя сравнителен елемент между първата и втората фаза на Проучването.¹⁹ Поради принципа на анонимността на участие, броят на повтарящите се участници не може да бъде точно определен, но той варира между 5 и 10 души.

На 6-7 ноември 2018 г. се проведе заключителен семинар по Проучването на нуждите на търсещите и получили международна закрила лица по възраст, пол и принадлежност към социална група. Членове на мултифункционалните екипи

¹⁶ ВКБООН, *Стратегически насоки на ВКБООН за 2017-2021*, юни 2016, стр. 13, <https://www.refworld.org/docid/590707104.html>

¹⁷ ВКБООН, *Слушай и учи: Проучване с деца и юноши*, юли 2012, <https://www.refworld.org/cgi-bin/tehis/vtx/rwmain?page=search&docid=4ffe4af2&skip=0&query=listen%20and%20learn>

¹⁸ Основният принцип при формирането на фокус групи е говоримият език (с оглед на практическото предоставяне на превод от арабски, фарси и английски), следван от правния статут на лицата (търсещи или получили международна закрила).

¹⁹ Като се има предвид, че средният времеви период на престой в приемателните центрове на ДАБ е 4 месеца, малък брой участници може да са участвали и в двете фази.

участваха в събитието и споделиха своите наблюдения върху събраните в рамките на Проучването данни, като очертаха областите на подобрене, и приоритизираха сфери на дейност, където продължават да се наблюдават пропуски и предложиха препоръки за последващи действия. Този доклад се основава на събраната по време на Проучването информация и отразява обобщенията от дискусиите, проведени в рамките на заключителния семинар. Препоръките бяха консултирани с участниците, преди да бъдат включени в доклада.

Като всяко проучване, методологията на Проучването на нуждите има своите ограничения. Поради факта, че основният източник на информация са самите търсеци и получили международна закрила лица, идентифицираните положителни развития, пропуски и препоръки се ограничават до информацията, която им е налична и е част от техния преживян опит. Проучването не отразява развитие на процедурни, политически или законодателни промени, освен ако те не се преживяват директно и на практика от участниците в груповите дискусии. В същото време, резултатите от Проучването имат за цел да подпомогнат подобряването на съществуващата правна рамка, процедури, политики и практики чрез активно застъпничество от страна на всички членове на мултифункционалните екипи, които проведеха Проучването.

III. Преглед на AGD Проучването за 2018 година

През 2018 година общият брой на проведените групови интервюта беше 33, като бяха обхванати 297 лица. Мултифункционалните екипи, които ги проведеха, включваха 51 представители на 20 държавни и неправителствени организации, а именно Държавната агенция за бежанците, Агенцията по заетостта, ВКБООН, УНИЦЕФ, Конфедерацията на независимите синдикати в България, Българския Червен кръст, Българския хелзинкски комитет, Съвета на жените бежанки, Българския съвет за бежанци и мигранти, Фондацията за достъп до права - ФАР, Центъра за правна помощ "Глас в България", Мулти Култи Колектив, Центъра за изследване на демокрацията, Фондация „Център Надя“, Лумос, Софийски университет „Св. Климент Охридски“, Нов български университет, Пловдивски университет "Св. Паисий Хилендарски", CATRO България, и „Транслейшън сървисииз плюс“. Средният брой на участниците във фокус група беше 9.

Проведени бяха 24 фокус групи с лица в 5 от 6-те центъра за настаняване на ДАБ (тъй като в ТЦ Пъстрогор не бяха настанявани лица до края на октомври месец). Между 13 април и 2 ноември, бяха проведени 3 фокус групи в двата Специални дома за временно настаняване на чужденци (СДВНЧ) към Министерството на вътрешните работи²⁰ и 6 фокус групи с търсеци и получили международна закрила,

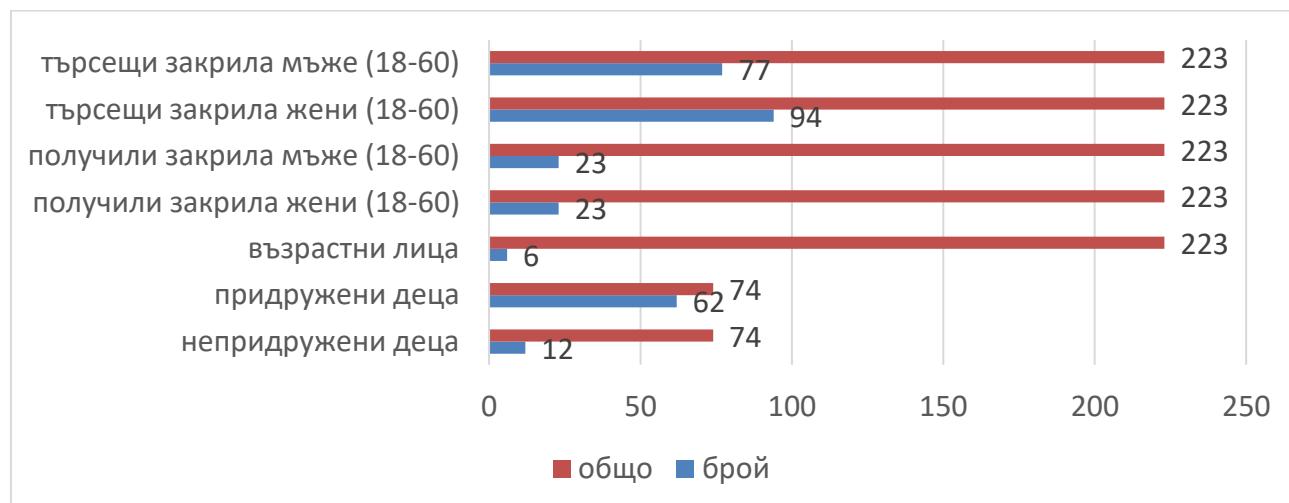
---

²⁰ Лица, незаконно преминаващи границата на Република България, които не търсят или не са имали възможността на потърсят международна закрила на българската граница, се настаняват в СДВНЧ-та, които са домове за настаняване от затворен тип. В рамките на 6 дни след като подадат молба за закрила, тези лица следва да бъдат премествани в центрове на ДАБ от отворен тип, където се регистрират като търсеци закрила и започва тяхната процедура по предоставяне на международна закрила.

живеещи на външни адреси в София. Според правния статут, имаше 13 групови дискусии с търсещи закрила и 10 групи с лица, получили международна закрила (останалите 10 групи бяха смесени). По възраст и пол, 7 групи бяха съставени само от жени, 7 само от мъже, 6 от деца, включително непридружени и разделени деца (останалите групи бяха смесени). По националност, участниците бяха от Сирия, Ирак, Афганистан, Иран, Пакистан, Либия, Сомалия, Йемен, Алжир, Казахстан и без гражданство. 9 от фокус групите бяха проведени с лица, чийто майчин език е фарси/пашу.

По категории:

1. Мъже, търсещи закрила (възрастова група 18-60) – общо 77 интервюирани лица;²¹
2. Жени, търсещи закрила (възрастова група 18-60) – общо 94 интервюирани лица;²²
3. Мъже, получили международна закрила²³ (възрастова група 18-60) – общо 23 интервюирани лица;²⁴
4. Жени, получили международна закрила (възрастова група 18-60) – 23 интервюирани лица;²⁵
5. Възрастни лица (възрастова група над 60) – 6 интервюирани лица;
6. Придружени от семействата си деца (търсещи и получили закрила) – 62 интервюирани деца;²⁶
7. Непридружени и разделени деца – 12 интервюирани деца.²⁷

Графика 3: Разпределение на участниците в Проучването на нуждите на търсещите и получили международна закрила лица за 2018 г. по възраст, пол и правен статут

²¹ От тях 25 в СДВНЧ.

²² От тях 6 в СДВНЧ.

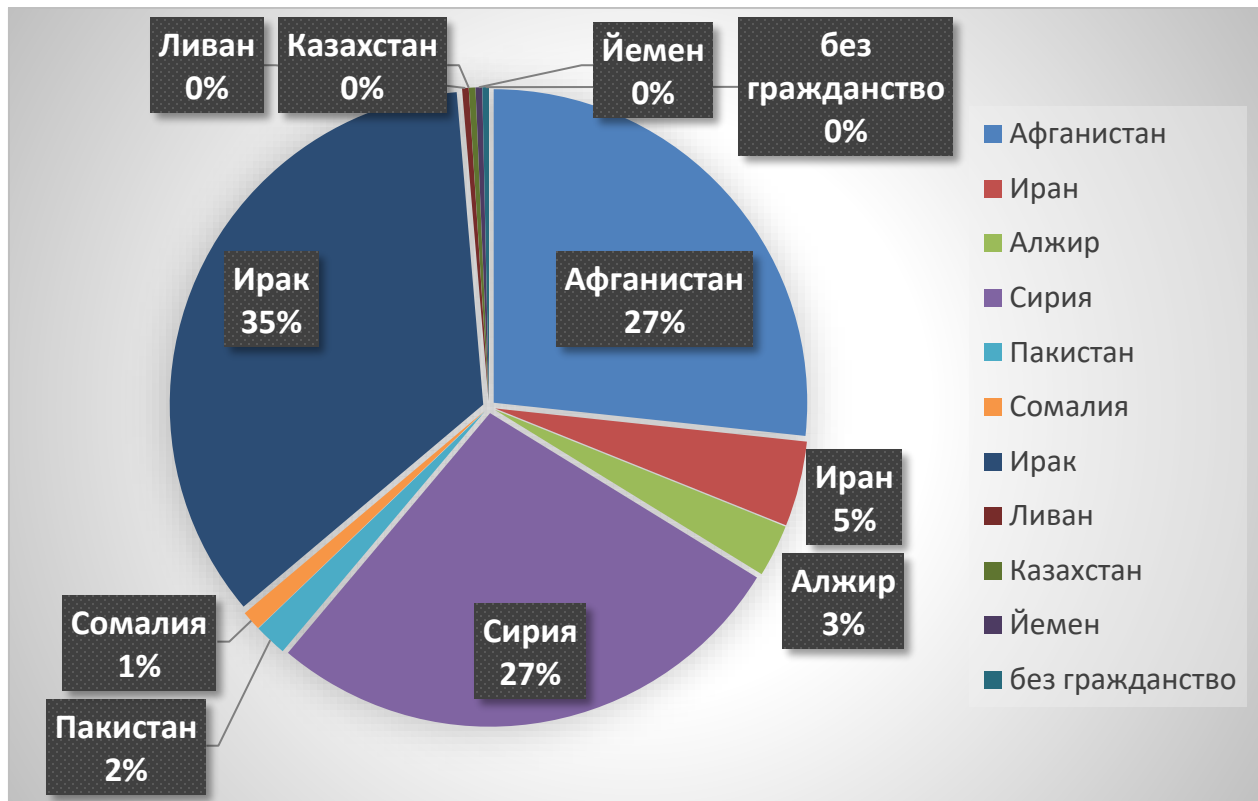
²³ Получили международна закрила лица включват лица с бежански и с хуманитарен статут.

²⁴ От тях 13 на външни адреси.

²⁵ От тях 23 на външни адреси.

²⁶ От тях 1 на външен адрес.

²⁷ От тях 1 в СДВНЧ.

Графика 4: Разпределение на участниците в Проучването на нуждите на търсещите и получили международна закрила лица за 2018 г. по националност

Информация за нивото на образование на участниците в Проучването на нуждите на търсещите и получили международна закрила лица за 2018 г. е налична за 155 от 297-те участници. Приблизително 13% от участниците нямат никакво образование, 4% са с начално образование, 12% са завършили основно образование, 31% - средно образование и 10% - висше. 17 от интервюираните бяха донесли със себе си оригиналните си дипломи за завършена степен на образование. От 39-те деца в училищна възраст, които бяха интервюирани, 87% бяха записани в училище (данни за 23 деца).

Информация за заетостта на участниците е налична за 108 от интервюираните лица.²⁸ 40% от тях работят или търсят работа. 10 от тях са били наети на работа или са самоосигуряващи се, 33 си търсят работа, а 65 не проявяват интерес към заетост. Основните професии на участниците са шивачи (12), учители (9), бръснари/фризьори (8), предприемачи (6), ИТ специалисти (5), работници в сферата на ресторантьорството и хотелиерството (4), инженери (2) и домакини (17). 41 от участниците, нямаха професия.

²⁸ Съгласно чл. 29(3) от ЗУБ, търсещите закрила лица имат право на достъп до пазара на труда, включително да участват по програми и проекти, финансирани от държавния бюджет или по линия на международно или европейско финансиране, ако производството не приключи до три месеца от подаването на молбата за международна закрила поради независещи от тях причини.

Графика 5: Преглед на образователното ниво на по-голямата част от участниците

IV. Ключови изводи

В сравнение с 2017 г., се наблюдават много положителни тенденции. Това може да се дължи на редица фактори, включително експертния капацитет, който ДАБ е изградил през последните години, които се характеризираха с висок брой на търсеци закрила лица, по-ниския брой на търсеци закрила лица през 2018 г. и продължаващото присъствие и проекти на неправителствени организации (НПО-та), които присъстват в центровете за прием и задържане. Служителите на ДАБ и НПО са натрупали богат опит в рамките на извънредната ситуация през 2013 и 2014 г. (но все пак трябва да се отчита и високият брой на новопостъпили и напуснали служители през годините). ДАБ, включително и в сътрудничество с НПО, работещи по проекти на ЕС и други донори през последните няколко години, разработи и прие редица правила и процедури, подобряващи организирането на дейностите в рамките на своите отговорности. В същото време, обаче, има риск идентифицираните положителни тенденции да не продължат да се проявяват в същата степен в случай на: увеличаване на бежанските потоци; и намалено

финансиране и съответно, брой служители на НПО, които присъстват в центрoвете за прием и задържане.

4.1. Области, характеризирани от положително развитие

Основните области, характеризирани от положително развитие, идентифицирани по време на Проучването на нуждите на търсещите и получили международна закрила лица за 2018 г. са:

- **Достъп до територия** за допуснатите лица – броят на лицата под мандата на ВКБООН с повече от един опит да влязат в страната значително е намалял. Начинът на влизане, споделен от повечето интервюирани, е чрез установени канали и последващо залавяне на територията на България. Афганистанците остават групата с най-малък брой успешни първи опити за влизане. Сред тези, които имат множество опити за влизане, голяма част споделят, че техните опити са били предотвратени от турските гранични служители.
- Въпреки че бяха идентифицирани няколко **случая на насилие и злоупотреби** от страна на български гранични полицаи, както и от страна на служители на национална полиция, техният брой е намалял значително. От друга страна, са се увеличили случаите на докладвани злоупотреби и насилие от страна на каналджиите.
- **Качеството на процедурата за предоставяне на международна закрила** се е подобрило, като всички интервюта в рамките на процедурата са се записвали и в почти всички случаи на търсещите закрила е бил изчетен протоколът от интервюто. Нивата на удовлетвореност от превода и от възможността за споделяне на бежанската история са се увеличили значително. Въпреки това, търсещите закрила лица, които не са от Сирия, все още се оплакват от ниския процент на признаване на техните молби за международна закрила.
- Качеството на **условията на прием** се е подобрило по отношение на прилагането на индивидуален подход към лицата за посрещане на различните им нужди, свързани с приема, включително и тези на уязвимите лица и насочването им към наличните възможности за подкрепа. Не са изразени притеснения относно сигурността и безопасността, нито от жени, нито от деца.
- **Достъпът до образование** на децата търсещи и получили закрила е значително подобрен, благодарение на усилията на ДАБ и Министерството на образованието и науката (МОН) да прилагат сравнително новото законодателство в сферата на образованието, но също така и на готовността на образователната система да включи тази нова целева група деца.
- Сключени са първите **интеграционни споразумения** с презаселените бежанци.

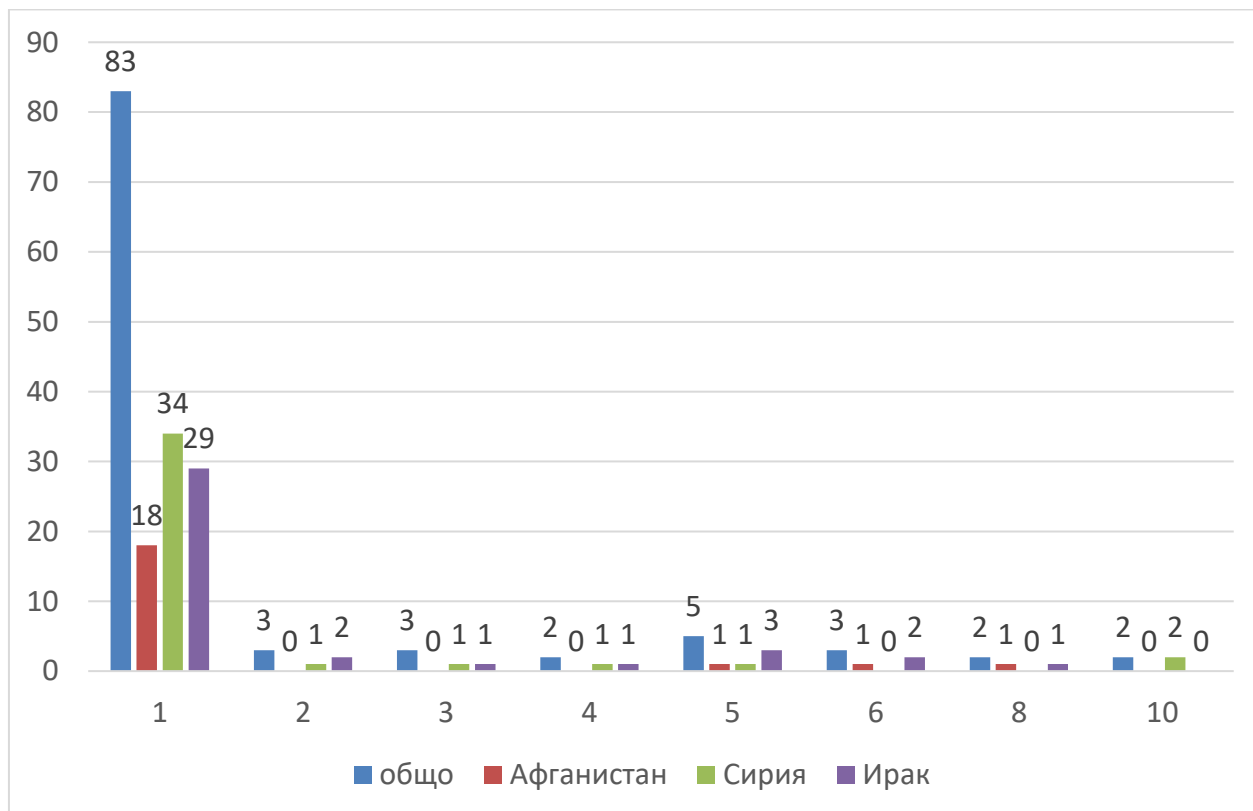
4.2. Продължаващи пропуски

Въпреки основните положителни тенденции, описани по-горе, Проучването на нуждите на търсещите и получили международна закрила лица за 2018 г. идентифицира различни и най-вече продължаващи пропуски, свързани със закрилата на търсещите и получили международна закрила лица в България. Трябва да се отбележи, че се наблюдават разлики по отношение на страните на произход. Като цяло, търсещите закрила лица от Сирия се сблъскват с по-малко проблеми по отношение на тяхната закрила в сравнение с хората от Афганистан, Ирак и от други националности. Също така трябва да се отчете, че някои разлики се забелязват и в рамките на различните СДВНЧ и приемателни центрове на ДАБ, които произтичат от различните организационни структури и/или децентрализирани процедури и практики в рамките на различните териториални поделения.

- **Липса на устойчив и адекватен превод** и следователно възможност за граждани от трети страни да потърсят закрила на границата или на територията на страната при задържането им от органите на реда и по този начин да избегнат принудително настаняване. Все още се наблюдаваха няколко случая на криминализиране на незаконно влизане с цел търсене на закрила. В резултат на това, при влизането на територията на страната на лицата под мандата на ВКБООН им липсва информация относно процедурите за международна закрила.
- **Липсата на превод** в централните за принудително настаняване, което води до липса на информация относно процедурите и съдържанието на документите, които се подписват. В някои случаи беше установен възпрепятстван достъп до правна помощ, особено в СДВНЧ Любимец.
- **Неадекватни условия на прием при задържане** в СДВНЧ, ограничена свобода, водеща до прекомерно и непропорционално задържане.
- Въпреки известни подобрения на условията в приемателните центрове, те **все още не отговарят на стандартите**. Има докладвани случаи на оплаквания от базовата инфраструктура и оборудване на баните и стаите и по-кокретно от заразени от паразити матраци и одеяла.
- Непридружените и разделени деца все още нямат **безопасно пространство** и денонощна грижа, тяхното представителство все още остава формално и повечето непридружени и разделени деца не са наясно с **ролята на техните представители**.
- Продължават да са налични пропуски относно **предоставянето на информация** относно наличната подкрепа за интеграция за търсещите и получили международна закрила лица по време на производството за предоставяне на международна закрила и при предоставянето на такава.
- **Липса на подкрепа за интеграция** и достатъчна социална медиация за лица, получили международна закрила, живеещи на външни адреси.
- Сериозни проблеми с намирането на **жилище**, **признаване на образователните дипломи и удостоверения**, и недостатъчни **контакти с местното население** са основни проблемни области за лицата, получили

международна закрила. Участниците в груповите дискусии бяха включени в курсове по български език, поради това предоставянето на подобни курсове не беше отчетено като проблем от интервюираните лица, но остава една сериозна липса за всички други лица, получили международна закрила, тъй като няма институция, която да предоставя такива курсове на лица, получили международна закрила.

4.3. Достъп до територия

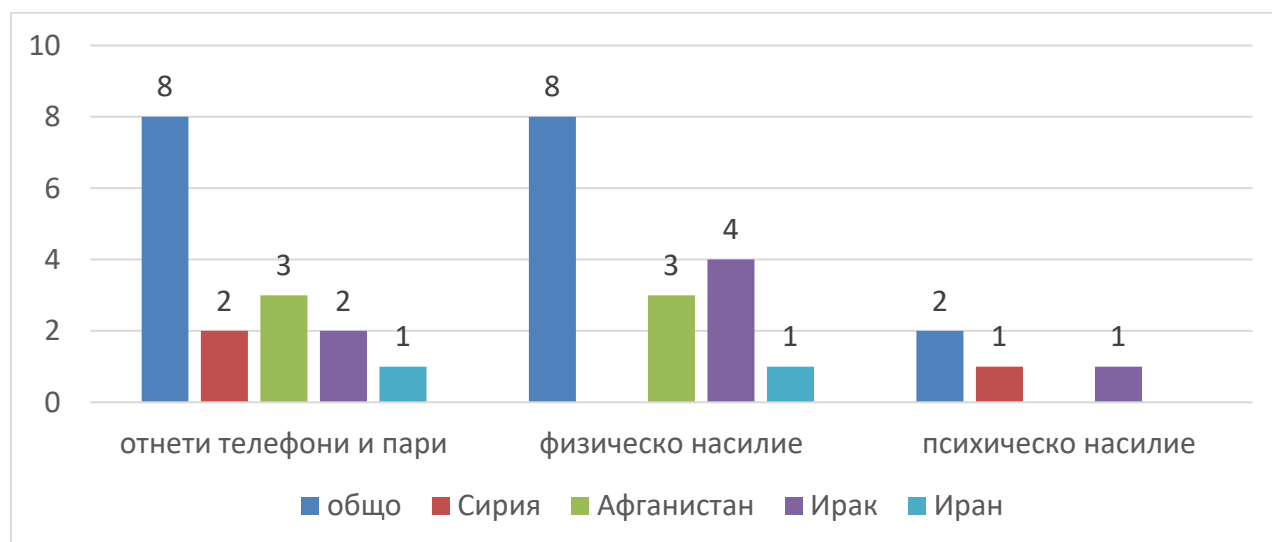
Графика 6: Брой опити за влизане по националност

От общо 297 участници, 22 отговориха, че са влезли законно (или с виза, или използвайки процедурите за събиране на семейство или презаселване). Всички други не са имали законова възможност да търсят международна закрила в България и е трябвало да влязат незаконно.

„Преминихме през оградата с помощта на стълба. Бяхме 23-ма. След това с кола ни отведоха до една къща на българи в София. Искях да се предам на полицията, но полицаите ми казаха, че не могат да ме задържат, тъй като не съм извършил никакво престъпление.“

мъж, Афганистан, 21, Регистрационно-приемателен център Военна рампа

За разлика от предишните години, през 2018 г. по-голямата част от интервюираните лица (83) докладват, че са успели да влязат на територията на България от първия си опит, като мнозина от тях са заловени във вътрешността на страната, а не на границата. В същото време, има 4 случая на регистриран рекорден брой опити за влизане – 10 (през 2017 г., този рекорден брой е бил 12, през 2016 г. – 13, докато през 2015 г. – 23). Въпреки това, остава тенденцията, че сирийците се сблъскват с по-нисък, а афганистанците с по-висок риск да бъдат върнати обратно или да преживеят насилие при влизането им на територията на страната. Жените и децата обичайно докладват по-малко случаи на преживяно насилие. Освен това трябва да се отбележи, че има няколко случая на лица, чиито опити да влязат на българска територия са били осуетени от турски гранични власти на турска територия. Те са върнати обратно към вътрешността на Турция и настанени в центрове там. Установени са и няколко случая, в които лицата сами са решили да се откажат от опита си да влязат на територията на България поради изтощение, лоши метеорологични условия и др. В същото време са докладвани голям брой случаи на насилие и злоупотреби от страна на каналджии.

Графика 7: Докладвано насилие при опит за влизане по националност и вид

“След като пресякохме границата с Турция, ни натъпкаха в една кола. Бяхме 23-ма! Надявах се полицията да ни открие. Когато стигнахме в София ни оставиха в една българска къща, където трябваше да потвърдим плащането. Трафикантите ме заплашиха и успях да избягам през тоалетната. Преследваха ме с една кола, докато се опитвах да открия къде е полицията и да се предам. Успях да се скрия между блоковете и след известно време един българин ми помогна да намеря полицай, на който да се предам.”

мъж, 21, Афганистан, Регистрационно-приемателен център Военна рампа

Регистриран е рекордно нисък брой на случаи на докладвано насилие (16) при достъп до територия в рамките на Проучването на нуждите на търсещите и получили международна закрила лица по възраст, пол и принадлежност към

социална група за 2018 г. Докато този извод е много положителен, той в същото време отразява тенденцията, че по-голямата част от установените влизания са регистрирани във вътрешността на страната, понякога и директно в приемателните центрове на ДАБ. В същото време, най-често срещаният вид злоупотреба и грубо отношение си остава нерегламентираното отнемане на мобилни телефони и пари (8 случая) и физическо насилие (8 случая), психически тормоз е докладван в общо 2 случая (свързан с използването на кучета срещу деца). Трябва да се отбележи, че няма сирийци, които да са докладвали физическо насилие, за разлика от търсещите закрила от други националности, което потвърждава дискриминационната практика, основана на националност срещу лица, които не са сирийци. Както и в предходни години, никое от тези оплаквания не е докладвано и разследвано официално, поради страх от репресивни мерки.

4.4. Условия на прием в СДВНЧ

“Понякога ни карат да подписваме неща, без да има преводач, и ние просто трябва да подпишем това, което е пред нас. В Бусманци няма преводач, който да е там постоянно. Не можем винаги да кажем, че искаме нещо да ни бъде преведено. Например, когато моето съдебно решение излезе, ми казаха да подпиша нещата без преводач.”

мъж, 20, Афганистан, СДВНЧ Бусманци

Както и през предходните години, липсата на преводачески услуги и в двата СДВНЧ, и на границата, е идентифицирано като проблем от интервюираните. Липсата на преводач в центровете за принудително настаняване води до липса на информация и принципно неразбиране на процедурата за международна закрила в България, както и до невъзможност за достъп до услуги – като правна, медицинска или психологическа помощ. Много от задържаните не бяха наясно какви са причините за задържането им от страна на полицията, техните по-нататъшни правни възможности, периодът, който следва да прекарат в СДВНЧ, системата за международна закрила или наличната подкрепа, въпреки въвеждането на информационно видео на 9 езика, направено от ВКБООН. В центровете за принудително настаняване не се провеждат информационни сесии. Също така, интервюираните в СДВНЧ Любимец се оплакват от ограничен достъп до правна помощ. Българският хелзинкски комитет (БХК) има споразумение с Дирекция „Миграция“ за предоставянето на консултации на всички задържани в СДВНЧ и да им оказват помощ при подаване на молби за закрила. Докато БХК се среща с всички новонастанени лица, няма установена такава система на препращане на тези, които вече са настанени от няколко месеца и които биха искали да получат допълнителна правна помощ.

Тяхната ситуация е допълнително затруднена поради недобрите условия на прием, които са под минималните стандарти, характеризиращи се от липса на достатъчно храна и хигиенни материали, дрехи според сезона, режим за достъп до тоалетната (тоалетните са недостъпни от 22:30 до 7:30 в СДВНЧ Любимец), некачествена медицинска, включително психологическа помощ, ограничени спортни дейности, прекалено скъпи продукти от първа необходимост, които се продават в местния

магазин (както хранителни, така и нехранителни) особено в СДВНЧ Любимец. Много от интервюираните споделят, че полицаите често отказват да комуникират с тях, като това поведение понякога е комбинирано със злоупотреби и грубо отношение. И в този случай никое от тези оплаквания от насилие не е докладвано официално, заради страх от репресивни мерки. Повечето от тях бяха споделени от търсещите закрила, които вече са прехвърлени от СДВНЧ към приемателните центрове на ДАБ.

4.5. Производство за предоставяне на международна закрила и условия на прием в приемателните центрове на ДАБ

AGD Проучването за 2018 година идентифицира редица положителни развития по отношение на производството за предоставяне на международна закрила (ППМЗ) и условията на прием в приемателните центрове на ДАБ. Най-важното е, че качеството на ППМЗ се е подобрило, като всички интервюта в рамките на ППМЗ са аудио записвани в преобладаващата част от случаите на търсещите закрила им е прочетен протоколът от интервюто.²⁹ Нивата на удовлетвореност от превода и възможността да споделят своите бежански истории също са се увеличили значително в сравнение с предходните години. Почти всички интервюирани се съгласяват, че имат достатъчно време, за да представят своята бежанска история, с изключение на малка част от търсещите закрила от Афганистан в ускорено производство. Въпреки това, тези, които не са сирийци, все още се оплакват от качеството на процедурата, което води до ниски нива на признаване на молбите им за закрила, които се потвърждават от годишната статистика на ДАБ в част I. Тези несъответствия сочат, че продължават да съществуват идентифицирани случаи на недостатъци в качеството на ППМЗ, които не могат да бъдат изцяло определени чрез методологията на AGD Проучването.

“Ако България даваше статут на афганистанците, тук щеше да е рай за нас.”

мъж, 60, Афганистан, Регистрационно-приемателен център Военна рампа

Регистрирани са също и подобрения в материалните условия на прием в регистрационно-приемателните центрове, включително чрез ремонтни дейности, но условията, особено в регистрационно-приемателните центрове Военна рампа, Овча Купел и Харманли остават незадоволителни. По-конкретно, Проучването регистрира оплаквания от базовата инфраструктура и оборудване на баните и стаите, както и случаи на липса на отопление през студените месеци. Също така, търсещите закрила в регистрационно-приемателни центрове Военна рампа и Харманли докладват за заразени от паразити матраци и одеяла, независимо от редовните дезинсекции. Във втората фаза на Проучването, обитателите на регистрационно-приемателни центрове Овча Купел и Харманли споделят за

²⁹ Единични случаи, в които изчитане на протокола не се е случило след интервюто за предоставяне на международна закрила по думи на интервюираните лица, са идентифицирани само в първата част на Проучването.

недостатъчни хигиенни и почистващи материали. Най-често срещаното съображение у търсещите закрила, настанени в приемателните центрове на ДАБ, си остава качеството и количеството на предоставяната храна. През 2018 г., ДАБ прекрати практиката на приготвяне на храна в кухните, дарени от ВКБООН, замествайки ги с кетъринг услуги. Въпреки това, настанените лица се оплакват от промяната, като молят за предоставяне на хранителни пакети или поне за осигуряване на хранителните продукти отделно, за да могат да ги сготвят. Както и в предходните години, лицата съобщават за проблеми с предоставянето на специализирани хранителни продукти за деца и възрастни с медицински нужди.

“Преди, когато храната тук се готвеше, беше много по-добре. Тази храна е безкусна и представлява течност с една лъжица ориз или някаква друга съставка. На нас не ни харесва и комбинацията от продукти.”

жена, 36, Ирак, Регистрационно-приемателен център Харманли

В същото време, по-голямата част от интервюираните лица, особено тези, които са прекарвали няколко месеца или години в приемателните центрове на ДАБ, изразяват своето задоволство от индивидуалния подход от страна на персонала на ДАБ, които посрещат различните им нужди, включително и тези на уязвимите лица, и ги препращат към наличните услуги в тяхна подкрепа. Голяма част от участниците приветстваха помощта, която са получили от социалните работници на ДАБ или персонала на НПО за регистрирането им при ОПЛ, придружаване до лечебни заведения, училища, работодатели и др. Те можеха да назоват по име служителя и името на институцията/организацията, предоставящи помощ, за разлика от ситуацията през предходните години. Друго положително развитие е фактът, че не са изразени никакви опасения по време на Проучването за 2018 година относно сигурността, нито от жени, нито от деца.

“Социалните работници ни познават по име. Това ни кара да се чувстваме спокойни.”

жена, 34, Ирак, Регистрационно-приемателен център Враждебна

Достъпът до медицински услуги се е подобрил, благодарение на системните усилия от страна на социалните работници на ДАБ и персонала на НПО.³⁰ Въпреки това, има продължаващи проблеми, като например случаи на ОПЛ, които отказват да регистрират лица търсещи закрила, което принуждава социалните работници от ДАБ да регистрират само тези, които имат нужда от медицинска помощ, вместо да регистрират всички настанени лица в регистрационно-приемателните центрове. В регистрационно-приемателен център Харманли е въведена добра практика, според

³⁰ През 2018 г. със средства по Фонд „Убежище, миграция и интеграция“, ДАБ разполага с 50 000 лв. средства за покриване на медицински нужди на лица, търсещи закрила, които не се покриват от Националната здравноосигурителна каса. Покриват се и средства за ДНК експертизи, както и изследвания на костна плътност за определяне на възрастта на НМНЛ.

която ОПЛ практикува в центъра и обслужва всички настанени лица там. След като ДАБ прекрати месечната финансова помощ от 65 лв. в началото на 2015 г., в края на октомври търсеците закрила започнаха отново да получават ограничена финансова помощ в размер на 20 лв. (приблизително 10 евро) на човек на месец, за покриване на основните нужди, включително лекарства, предписани от лекарите в центровете за прием или от техните ОПЛ.³¹

Друго положително развитие е, че ДАБ започна да предоставя уроци по български език на търсеците закрила, както за деца, така и за възрастни, и много НПО-та продължават да организират образователни, културни/социално ориентирани и развлекателни дейности в приемателните центрове. Те включват също и излети и посещения на исторически забележителности, спортни и културни фестивали, организирани от ДАБ и НПО-та.

Родителите изразяват силно удовлетворение, че децата им са записани в училище. С големия пробив в осигуряването на достъп до училище за децата търсеци закрила и децата бежанци през 2017 г. с приемането на редица законодателни актове от Министерството на образованието, продължава да съществува положителна тенденция на включването им в образователната система. В началото на учебна година 2018/2019, процентът на децата, настанени в центровете на ДАБ, записани в училище е около 60% с 9 деца записани в детска градина и 163 деца търсеци закрила и деца бежанци, записани в училище. ДАБ осигурява транспорт за децата, настанени в приемателните си центрове в София, където е необходимо. НПО-та помагат на децата с техните домашни и необходимите образователни материали, когато техните родители не могат да си ги позволят. Тази подкрепа е от основно значение, тъй като по-големите деца изпитват трудности в адаптирането в образователната среда поради необходимостта да владеят български език на едно високотерминологично ниво въпреки допълнителното обучение по български език, организирано от МОН в рамките на училищата, където се обучават децата.

4.6. Въпроси, отнасящи се за лица, получили международна закрила

От края на 2013 г. няма предвидени целенасочени мерки за интеграция на бежанци, които се предоставят от държавата, въпреки приемането на Национална стратегия в областта на убежището, миграцията и интеграцията (2015-2020) и на Наредбата за условията и реда за сключване, изпълнение и прекратяване на споразумението за интеграция на чужденците с предоставено убежище или международна закрила от юли 2017 г. Наредбата подчертава ролята на общините в процеса на интеграция на бежанците и също така въвежда координиращ орган, който е отговорен за изпълнение на Наредбата. Координиращият орган, както постановява Наредбата, се определя от Министерския съвет и трябва да бъде един от заместник министър-председателите. Такова длъжностно лице все още не е определено. Наредбата не предвижда финансиране за предоставянето на подкрепа за интеграция. В същото време и годишният план за действие по интеграцията на лица, получили международна закрила, приет според горепосочената стратегия за първи път през

---

³¹ За участие в дейности по поддръжка в РПЦ, лицата получават в допълнение по още 10 лв. (приблизително 5 евро) на месец.

2018 г., не предвижда такова. Поради тези причини, но също така и заради общото нежелание на местните власти да се ангажират по въпросите за бежанците, няма споразумения за интеграция с лица, получили международна закрила, които не са дошли по програма за презаселване, независимо от подготвените 49 интеграционни профила на търсещи закрила лица, които имат желание да се интегрират в България.

Графика 8: Намерения на търсещите и получили закрила лица да останат в България

По-голямата част от търсещите и получили международна закрила лица все още възприемат България като транзитна страна поради различни причини, едната от които е липсата на подкрепа за интеграция. Само малък, но нарастващ брой хора, изразяват желание да останат в страната. Други посочват някои предпоставки за подпомагане на установяването като условие за тяхното оставане в България. Някои смятат, че ако държавата може да им предостави помощ за жилище за няколко месеца, както и помощ за наемане на работа, те биха обмислили да останат в страната.

По отношение на възможностите за наемане на работа, има няколко случая на лица, получили статут, които са се регистрирали в съответното „Бюро по труда“ (29 през 2018 г., данни на Агенция по заетостта) с помощта на НПО сектора. Дори и да са регистрирани, лицата, получили международна закрила споделят, че без да се знае местния език, намирането на работа става почти невъзможна задача. Повечето от желаещите да работят могат да си намерят работа на местния пазар, но много съобщават, че това, което печелят, е недостатъчно да покрие месечните им разходи. Лицата, получили международна закрила, обикновено биват наемани в кол центрове с арабски език или в преработващата промишленост, където извършват нискоквалифициран труд. Без никакви финансови средства, повечето от тях съобщават, че живеят благодарение на паричните преводи, които им изпращат техни роднини, живеещи в други европейски страни.

Най-големият проблем, с който се сблъскват лицата, получили международна закрила, е липсата на жилище и продължаващата дискриминация, пред която се изправят на пазара на недвижими имоти в България. Само Каритас София предоставя ограничена помощ за жилище на 20 бежански семейства. В същото време обаче, всички останали бежанци сами трябва да си намерят жилище. Интервюираните съобщават, че им е трудно да намерят наемодатели, които имат желание да отдават под наем на бежанци. Освен това, тази задача става още по-трудна за семейства с 2 или повече деца. От бежанците често се искат депозити, равняващи се на 2 или 3 пъти месечния наем. Като междинна мярка, ДАБ позволява на лицата, получили международна закрила, особено на тези, които са уязвими, да останат в приемателните центрове за период до 6 месеца след придобиването на статут. При напускане на центровете, те се сблъскват със същите проблеми, които на първо място са довели до установяването на тази палиативна мярка. Лицата със статут, които са върнати по силата на споразумения за реадмисия или според Регламента Дъблин III към България от другите европейски страни, след като веднъж са депортирани, често са в риск от бездомност, тъй като обикновено нямат финансови средства, нито български документ, който да им позволи да останат в социална услуга център за временно настаняване. Тяхното положение още повече се затруднява в случаите, когато имат психологически проблеми, които изискват медицинска намеса и им липсва семейна подкрепа.

Достъпът до часове по български език все още е ограничен, тъй като такива се предоставят единствено от НПО-та на много малък брой лица, получили международна закрила.

“Вътрешното ни усещане беше за една напълно гостоприемна страна, независимо от факта, че не знаехме езика и не познаваме историята и традициите на България.”

мъж, 36, Сирия, Регистрационно-приемателен център Харманли

България също така е поела ангажимента да презасели 110 сирийци от Турция, от които вече са дошли 21 души. 3 семейства са пристигнали през 2018 г. и две от тях са участвали в AGD Проучването за 2018 г. Те споделят, че са получили помощ от ДАБ и НПО-та, но едно от семействата не е било подходящо информирано за предстоящото презаселване в България преди заминаването им. Установено е, че не всички членове на семейството са имали желание да се заселят в България. Положително развитие е, че са подписани първите споразумения за интеграция с 2 от семействата с целево финансиране от ЕС за тяхната интеграция. В края на 2018 г., тези две семейства са напуснали България, за да се присъединят към техни роднини в чужбина, а третото е на път да започне своята интеграция в България.

„Истинската интеграция идва чрез семейни контакти с българите. Когато можем да си отидем на гости и да видим как живеят българите, какво ги радва, какво ги разплаква, как празнуват.“

жена, Сирия, 38 г., Център за интеграция „Св.Ана“, Каритас София

Освен това, следните проблеми от предишни години продължават да се наблюдават:

Достъпът до медицински услуги е проблемен поради различни фактори: лицата, получили международна закрила, не са много добре запознати със системата на здравеопазването в България и често не знаят, че имат задължението да покриват своите месечни вноски за здравно осигуряване. Ако не са платени, бежанците губят достъпа си до здравната система и не могат да се регистрират при ОПЛ. Също така, ОПЛ не са особено склонни да регистрират лица със статут, защото не разполагат с услугите на преводач и им липсва медицинската история на отделните случаи, заради високата мобилност и нередовното явяване на лицата, както и заради тежките административни междуинституционални процедури (напр. невъзможността за дерегистрация).

Лицата, получили международна закрила, които не притежават никаква диплома или друг документ за квалификация, се намират в много трудна ситуация по отношение на признаването на техните умения и знания. Въведена е процедура за валидиране на уменията на лица, на които им липсват образователните и квалификационни сертификати, но тя никога не е функционирала на практика.

Някои от интервюираните (17) притежаваха образователни или професионални удостоверения. Въпреки това, признаването на дипломи остава една много трудна процедура заради нуждата да се легализират наличните удостоверения от дипломатическото представителство на страната на произход на лицето, получило международна закрила, особено когато става въпрос за удостоверения за висше образование. Освен това, лицата със статут, които притежават документи за завършена медицинска или правна степен, трябва да минат през много сложни и продължителни административни процедури, за да получат разрешение да практикуват своята професия в България.

Социално-културните дейности бяха посочени от участниците като нещо важно за тяхната интеграция и процес на адаптация. Въпреки това, тези дейности са ограничени и е невъзможно да се обхванат всички лица с предоставена международна закрила, независимо че такива се предоставят от няколко организации.

“Когато ми беше даден статут, отидох в българска църква и запалих свещ от уважение към българската култура. В Ирак ни учат да живеем в мир с различните религии.”

жена, 38, Ирак, Център за интеграция „Св.Ана”, Каритас София

Макар и в по-малка степен, отрицателната нагласа към бежанците продължава да съществува и през 2018 г. Общественото мнение до голяма степен се оформя от негативната реторика в медиите, както и от негативния и подвеждащ политически дискурс по темата. Липсата на общности, които да са готови да приемат бежанци, е друг фактор, който пречи на успешния процес на интеграция и адаптация на лицата, получили международна закрила в България.

4.7. Проблеми, свързани с пола, касаещи жените

В допълнение към общите проблеми, отнасящи се до всички търсеци и получили международна закрила лица, независимо от техния пол (описани по-горе), жените търсеци и получили международна закрила в България, които са интервюирани през 2018 г. в рамките на AGD Проучването, споделят редица специфични проблеми, свързани с тях и техните семейства. Основните въпроси, идентифицирани от жените, включват нередовно предоставяне на памперси за бебета и деца (особено за деца над 1 година), както и лошо организирано разпределение на дарения, когато някои настанени лица не са информирани за предстоящи раздавания. Това притеснение по-специално беше изразено в регистрационно-приемателен център Харманли.

Друг дългогодишен въпрос е ограниченият достъп до специализирани здравни услуги за деца, като например ваксинации поради невъзможността на лицата да предоставят доказателства за предходно лечение и общото нежелание на педиатри да регистрират бебета, търсеци и получили закрила като пациенти. Това затруднява записването на децата търсеци и получили закрила в детска градина, което от своя страна затруднява и възможността жените да работят, ако желаят.

Горното е свързано с ниския интерес от страна на жените търсеци и получили закрила да се ангажират със започване на работа. Много от тях не разбират особеностите на ролите на половете в България и нуждата и мъжа, и жената да работят, за да издържат семейството. Те обикновено нямат предишен трудов стаж, което е комбинирано с ниска мотивация и липса на знания по езика. Независимо от горното, НПО-тата активно мотивират жените да започнат работа, помагайки им да си намерят такава.

Изразени бяха опасения и неофициално беше споделена информация, че може да има домашно насилие в някои семейства, търсеци закрила и семейства бежанци. Жените признават, че има нужда от информационни сесии за превенция на сексуално и свързано с пола насилие (ССПН), както за мъже, така и за жени. Такива се провеждат от ДАБ и НПО-та в приемателните центрове, но е нужно да обхванат по-голям брой лица, включително и мъже. Също така, през 2018 г., ДАБ прие

Стандартни оперативни процедури за превенция и реакция при сексуално и свързано с пола насилие.

4.8. Проблеми, свързани с възрастта, касаещи децата

В допълнение към положителното развитие и все още присъстващите пропуски, които са свързани с децата и са посочени по-горе (по отношение на достъпа до здравеопазване и включването в процеса на образование³²), особено безпокойство буди проблемът със ситуацията на непридружените малолетни и непълнолетни лица (НМНЛ), които все още не получават адекватна закрила и специализирана грижа.

Установен е известен прогрес в правната рамка, касаеща непридружените деца мигранти. Съгласно законовите изменения, те не могат вече да бъдат (краткосрочно) задържани в СДВНЧ, като алтернативно следва да бъдат настанени в социални услуги за деца под грижата на службите за закрила на детето. По време на този период на тях трябва да им се назначи представител от съответната дирекция „Социално подпомагане“, за да се гарантира техният най-добър интерес и да се осигури достъп до услуги.

Както и в предходните години, оценката на нуждите на децата и най-добрия им интерес се прави само в изключителни случаи, преди да се вземе решение, което засяга благосъстоянието на децата. Липсата на функциониращ координационен механизъм за закрилата на тази група деца е допълнителен проблем, който представлява реална заплаха за благосъстоянието и безопасността им.

Продължават да се отчитат две притеснителни тенденции от предходните години: някои НМНЛ са били „прикачени“ към възрастни, с които нямат връзка, или са били регистрирани като възрастни. Причината за това вероятно са трудностите, които срещат служителите, работещи на терен в тази сфера, да осигурят прилагането на специалните гаранции за НМНЛ, предвидени от закона, каквито са например предоставянето на специална закрила и грижа в съответствие с най-добрия интерес на детето (липсата на превод и възникнали транспортни разходи, също са подобни причини). Различни представители на държавни институции (гранични служители, полицаи, социални работници от службите за закрила на детето, а в по-редки случаи и служители на ДАБ) според различни източници оспорват възрастта на някои непълнолетни, независимо от принципа за съмнение в полза на детето, що се отнася до заявената възраст, освен в случаите когато има солидно доказателство за противоположното (напр. документ за самоличност от страната на произход). Децата не разбират ролята на представителите от общините и повечето от тях никога не са говорили с тях. Продължава да не се осигурява подкрепа, насоки,

---

³² Въпреки улесненият достъп по образование, непридружените деца срещат множество проблеми, свързани с ефективно включване в образователния процес поради трудности с българския език и по-високата им възраст (16-17 г.), а често и ниска мотивация за образование (част от непридружените деца изявяват предпочитание да работят).

наблюдение и консултиране на повечето от интервюираните НМНЛ от страна на техните представители.

За да се справят с някои от посочените по-горе въпроси, ДАБ е разработила процедури и насоки относно оценка на риска при работа с НМНЛ, насоки за оценка на възрастта и информационни материали, съвместно с ВКБООН, за процедурите и ролята на представителите и друг персонал, който работи с децата в центровете.

Независимо от гореспоменатите добри практики, остава проблемът, че няма безопасно място за настаняване на НМНЛ, което да съществува в центровете, нито определен персонал на ДАБ, който да се грижи за техните нужди.³³ В някои центрове се планират ремонтни дейности, включително за създаването на отделна зона, където тези деца биха могли да бъдат настанени, но такава не е била създадена през 2018 г.³⁴

Също така, след като им е била предоставена закрила или молбата им е била отхвърлена, НМНЛ рядко биват настанявани в подходящи социални услуги поради липсата на достатъчно капацитет в системата за закрила на детето. НМНЛ с предоставена международна закрила не могат да получат лични документи, заради липсата на постоянен адрес. Те обикновено остават в регистрационно-приемателните центрове. Като резултат от тези проблеми, повечето НМНЛ напускат центровете и са в неизвестност.

4.9. Въпроси, свързани с възрастта, засягащи възрастните лица

Сравнително niskият брой на възрастни лица под мандата на ВКБООН, включени във фокус групите – само 6 – прави проблемите при тази група почти невидими. Въпреки това, основният идентифициран проблем беше неподходяща инфраструктура в регистрационно-приемателните центрове, което затруднява свободното движение на по-възрастните хора, които са с ограничена мобилност (напр. липсата на асансьори, въртяща се врата в регистрационно-приемателния център Овча Купел). Идентифицирани са няколко случая, в които възрастта не е била отчитана при настаняване на хората в центровете, като в резултат някои по-възрастни хора са били настанени на по-горни етажи.

Липсва информация относно процедурата за кандидатстване за социална пенсия (за лицата на възраст над 70 години). Възрастните хора се подпомагат от придружаващите ги членове на семействата им. Няма идентифицирани самотни възрастни лица.

---

³³ Въпреки че в РПЦ София-Военна рампа, Овча купел и РПЦ Харманли са обособени специални места за настаняване на неприядржени деца, търсещи закрила на отделни етажи или крила от центровете, те не са обезопасени от останалите настанени лица.

³⁴ По проект на Международната организация по миграция съвместно с ДАБ предстои откриването на 2 сигурни зони за неприядржени деца в РПЦ-София, поделения Военна рампа и Овча купел. Очаква се това да се случи през 2019 г.

V. Препоръки

Следните препоръки са предложени, както от интервюираните, така и от представителите на мултифункционалните екипи. Те бяха обсъдени и консолидирани на заключителния семинар по Проучването на нуждите на търсещите и получили международна закрила лица по възраст, пол и принадлежност към социална група за 2018 г. Те са разделени по видове препоръчани дейности и включват основни отговорни заинтересовани лица за прилагането на препоръките, които са посочени в скоби.

5.1. Провеждане на AGD Проучването за 2019 година

- Продължаване на включването на широк кръг от участници от различни институции и местни власти (ВКБООН).
- Предоставяне на обратна информация на търсещите и получили международна закрила лица, участващи в AGD Проучването (ВКБООН).

5.2. Подобряване на законодателната рамка

- Планиране на координиран процес на изменение на законодателни актове като например Закона за убежището и бежанците и Закона за чужденците в България с участието на всички съответни институции от началото на дискусиите (Министерски съвет, Министерство на вътрешните работи (МВР), ДАБ, и където се отнася до деца, Държавна агенция за закрила на детето (ДАЗД), Агенция за социално подпомагане (АСП)).
- Регламентиране на правния статут НМНЛ мигранти с оглед гарантиране правата на детето (МВР, Народно събрание).
- Изясняване обхвата на представителството на НМНЛ търсещи и получили международна закрила (МВР, ДАБ, общини, ДАЗД, АСП).
- Приемане на правен акт/разпоредба, регламентираща създаването и устойчивостта на център за настаняване на НМНЛ като делегирана държавна услуга, управлявана от НПО; Тя трябва да разполага с достатъчно човешки ресурс, за да може да се предоставя адекватна помощ, по-конкретно преводачи, правна и психосоциална помощ (Министерство на труда и социалната политика (МТСП), ДАБ, ДАЗД, НПО-та).
- Осигуряване на законно средство за достъп на засегнатите лица, преживели насилие и злоупотреби до социални услуги от резидентен тип, предоставяйки специализирана помощ (МТСП, Народно събрание).
- Застъпничество за приемане на функционираща национална политика и механизъм за интеграция на бежанците (Министерски съвет, ДАБ, общини, ВКБООН, НПО-та).

5.3. Взаимодействие между институциите

- Осигуряване на навременна комуникация и идентифициране на уязвимите лица между СДВНЧ и ДАБ (Дирекция „Миграция”, ДАБ, при случаи, касаещи деца, ДАЗД, АСП).

- Организиране на екипни срещи относно конкретни индивидуални случаи на уязвими лица, между ДАБ и НПО-та (ДАБ, НПО-та, ВКБООН, при случаи, касаещи деца, ДАЗД, АСП).
- Осигуряване на достъп на екипите за кризисна интервенция на ДАЗД в териториалните поделения на ДАБ, следвайки план и организация на процеса, съгласуван между ДАБ и ДАЗД (ДАЗД, ДАБ, АСП).
- Приемане и прилагане на национален координиран механизъм за сътрудничество при работата с НМНЛ (ДАЗД, АСП, МВР).
- Организиране на предварителни срещи между НМНЛ и социалните работници от дирекциите „Социално подпомагане“, както и с представителя от общината, преди започване на процедурата по официално представителство (АСП-териториални структури, ДАЗД, общини, Дирекция „Миграция“, ДАБ).
- Подобряване на координацията и сътрудничеството с местните власти, относно настаняването на НМНЛ в социални услуги от резидентен тип (Дирекция „Миграция“, ДАБ, МТСП, АСП-териториални структури, ДАЗД, общини).
- Подобряване на координацията и сътрудничеството с местните власти, относно интеграцията на лица, получили международна закрила, особено за тези от тях, които са уязвими (ДАБ, общини, НПО-та).
- Определяне на заместник министър-председател, отговорен за прилагането на Наредба за условията и реда за сключване, изпълнение и прекратяване на споразумението за интеграция на чужденците с предоставено убежище или международна закрила (Министерски съвет).
- Продължаване на съществуващите координационни механизми (ДАБ, ВКБООН, НПО-та).

5.4. Изграждане на административен капацитет и повишаване на осведомеността

- Продължаване на срещите за изграждане на капацитет за служителите от Гранична полиция, Национална полиция и персонала на Дирекция „Миграция“ относно работата, с хора, преживели травматични преживявания, и културните особености на търсещите закрила лица (ВКБООН, НПО-та).
- Продължаване на срещите за изграждане на административен капацитет за персонала, работещ в системата за закрила на детето, относно работата с деца мигранти (АСП, ВКБООН, НПО-та).
- Работа с финансови институции за създаване на възможности за микрокредитиране за бежанци (ВКБООН, Изпълнителна агенция за насърчаване на малките и средните предприятия).
- Изграждане на капацитет в общините за кандидатстване по проекти за интеграция на бежанци (Еразъм +, ЕСФ, ЕФРР, и др.) (ВКБООН, общини).
- Обмен на опит между външни експерти и местни власти по въпросите, касаещи интеграцията на бежанци (ВКБООН, общини).

- Организиране на срещи с работодатели и организации на работодателите за повишаване осведомеността относно нуждите на бежанците, напр. относно гъвкавост на заплащане (ВКБООН, НПО-та, работодатели и организации на работодатели).
- Насърчаване на набирането на образователни медиатори в образователната система от бежанската общност (МОН, ВКБООН, НПО-та).
- Повишаване на капацитета на професионалистите педагози, които работят с децата търсеци и получили международна закрила в образователната система (МОН, ВКБООН, НПО-та).
- Организиране на събития и срещи между търсеци и получили закрила лица и местно население, напр. посещения на домове за стари хора с цел да се преодолеят съпротиви към различията (ДАБ, НПО-та).

5.5. Осигуряване на адекватен прием и директна помощ

- Осигуряване зачитането на целостта на семейството, когато се настаняват семейства в СДВНЧ (Дирекция „Миграция”, ВКБООН, НПО-та).
- Осигуряване на адекватен достъп до квалифицирана правна помощ за търсеците и получили международна закрила лица (ДАБ, Национално бюро за правна помощ, НПО-та).
- Осигуряване присъствието на социални работници и обучители в СДВНЧ (Дирекция „Миграция”).
- Предоставяне на достатъчно количество здравословна и разнообразна храна, включително за хората, които имат нужда от специализирана диета (Дирекция „Миграция”, ДАБ).
- Редовно осигуряване на хигиенни и почистващи материали на всички лица, настанени в СДВНЧ и приемателните центрове на ДАБ (Дирекция „Миграция”, ДАБ).
- Осигуряване на превод и достъп до информация за търсеците и получили международна закрила лица по време на процедурата и след получаване на международна закрила (Дирекция „Миграция”, ДАБ, ВКБООН).
- Предоставяне на постоянна и последователна психологическа помощ (Дирекция „Миграция”, ДАБ, НПО-та).
- Създаване на зона за събиране на жени/ младежи, в регистрационно-приемателните центрове с необходимата финансова подкрепа за дейности (ДАБ, НПО-та).
- Жените/момичетата да бъдат включвани в дейности, които да повишават техните умения за икономическа самостоятелност, които също така включват застъпничество за достъп до детски градини (ДАБ, НПО-та, ВКБООН, общини).
- Продължаване на образователната подкрепа за децата търсеци и получили международна закрила, настанени в регистрационно-приемателните центрове и живеещите на външни адреси (ДАБ, ВКБООН, НПО-та).

- Осигуряване на транспорт до всички училища за децата търсеци и получили международна закрила в регистрационно-приемателните центрове (ДАБ, МОН).
- Осигуряване на качествен и достатъчен брой курсове по български език за възрастните, търсеци и получили международна закрила лица (ДАБ, Агенцията по заетост, НПО-та).

5.6. Работа с общността на бежанците

- Организиране на превантивни сесии с мъже и жени относно ССПН, осигурявайки участието на общността (напр. Арабско-българската адвокатска кантора) (ДАБ, ВКБООН, НПО-та).
- Когато се работи по случаите на НМНЛ, да се предприемат действия за установяване на връзка с техните родители с цел да се установят отношения на доверие с децата (ДАБ, АСП-териториални структури, НПО-та).
- Идентифициране на лидерите на общността сред бежанците, както и положителни примери на интеграция (ДАБ, ВКБООН, НПО-та).

***

Представителството на ВКБООН в България изказва своята благодарност към всички търсеци или получили международна закрила лица, които участваха в Проучването на нуждите на търсещите и получили международна закрила лица по възраст, пол и принадлежност към социална група през 2018 г., както и на експертите от различни държавни институции, и по-специално ДАБ, неправителствени организации и доброволци, които подкрепиха и съдействаха за неговото провеждане.

Възпроизвеждането на настоящия доклад е допустимо с изключение за търговски цели и при условие на изрично посочване на източника.